

РІВНЕНСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ З ПИТАНЬ ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПРИРОДНИЧИЙ ФАКУЛЬТЕТ

СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ВЕТЕРАНІВ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
(В МЕЖАХ ФОРУМУ З
ПІДТРИМКИ ВЕТЕРАНІВ,
ВЕТЕРАНОК ТА ЧЛЕНІВ ЇХ
СІМЕЙ «РІВНЕНСЬКА
ЄДНІСТЬ»)

Рівне

27-28 лютого 2025

РІВНЕНСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ
ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

РІВНЕНСЬКА
ОБЛАСНА
ДЕРЖАВНА
АДМІНІСТРАЦІЯ

ПСИХОЛОГО-
ПРИРОДНИЧИЙ
ФАКУЛЬТЕТ
РДГУ

Соціально-психологічна реабілітація ветеранів. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, проведеної в межах Форуму з підтримки ветеранів, ветеранок та членів їх сімей «Рівненська єдність» 27-28 лютого 2025 року / Упорядники проф. Р. Павелків, проф. Н. Корчакова, проф. В. Безлюдна. Рівне, РДГУ, 132 с.

допомоги; профілактика протиправної поведінки; формування усвідомленого батьківства та популяризація родинних цінностей; актуалізація на відповідальну поведінку в міжособистісних відносинах; проведення профілактичної роботи, спрямованої на формування здорового способу життя; консультування з питань чинного законодавства; попередження кризових станів, зниження рівня проявів суїциду; методична допомога закладам освіти, соціальним центрам, закладам охорони здоров'я щодо впровадження Дружнього підходу до ветеранів та молоді.

Соціальний ефект від діяльності Центру залежить від дотримання принципів: *незалежності* (створення умов для самодостатньої незалежної у всіх сферах життєдіяльності з усвідомлення відповідальності); *залучення* (активне залучення до участі в усіх заходах Центру); *інформативності* (забезпечення доступу до інформації під час реалізації заходів); *комплексності* (комплексний характер реабілітаційних заходів з урахуванням їхніх медичних, педагогічних, психологічних, соціально-побутових, технічних аспектів); *індивідуального підходу* (до визначення характеру та спрямованості реабілітаційних заходів); *можливості для реалізації внутрішнього потенціалу* (застосування форм соціально-психологічної роботи з диференціацією згідно з потребами); *стимулювання саморозвитку* (мотивування до саморозвитку і самоосвіти); *необхідної підтримки* (забезпечення необхідним доглядом та турботою, підтримка оптимального рівня фізичного, психічного та емоційного благополуччя, забезпечення професійного супроводу); *гідності* (забезпечення гідних, безпечних умов перебування, виключення дискримінаційних проявів); *рівності* (забезпечення рівних прав і можливостей); *суб'єктності* (ставлення до учасників як до незалежної самодостатньої людини, повноцінного і повноправного учасника суспільного життя).

Список використаних джерел

1. Оржель О. Соціальна місія університету під час воєнного часу в суспільстві знань. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*, 2022, 13. С. 26–36.
2. Факультет соціальної та психологічної освіти. URL: <https://fspu.udpu.edu.ua/>
3. Кравченко О.О. Діяльність центру ветеранського розвитку в умовах закладу вищої освіти. *Соціальна робота та соціальна освіта*. № 1(12), 2024 С. 81–84. DOI: [https://doi.org/10.31499/2618-0715.1\(12\).2024.305127](https://doi.org/10.31499/2618-0715.1(12).2024.305127).

Кулаков Руслан,

кандидат психологічних наук, доцент кафедри
вікової та педагогічної психології Рівненського
державного гуманітарного університету
(м. Рівне)

ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Відповідно до підходу Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), психічне здоров'я розуміється як стан благополуччя, за якого людина реалізує власні здібності, може справлятися зі звичайними стресами життя, може продуктивно та ефективно працювати [7].

Основними складовими психічного здоров'я особистості в умовах війни є: здатність справлятися з повсякденними стресами життя в умовах війни; здатність налагоджувати стосунки з людьми в умовах війни; здатність ефективно працювати на допомогу своїй організації, громаді та суспільству в умовах війни; здатність реалізувати свої здібності в умовах війни [4, с. 8].

На сучасному етапі особливої уваги вимагає питання збереження та підтримки психічного здоров'я військовослужбовців, що належать до різних категорій: ті, які беруть участь в активних бойових діях; військові, які отримали поранення і знаходяться на *Форум з підтримки ветеранів, ветеранок та членів їх сімей «Рівненська єдність»*, 27-28.02.2025р.

лікуванні; військовослужбовці, хто пережив полон тощо). Психічне здоров'я є однією з важливих умов становлення професійної самосвідомості, ідентичності, ефективної професійної діяльності військовослужбовців.

Метою нашого повідомлення є визначення основних факторів, що впливають на психічне здоров'я військовослужбовців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійна діяльність військовослужбовців є однією з найбільш складних та важливих для суспільства, що ставить перед особистістю особливі вимоги. Вона має екстремальний характер, оскільки передбачає загрозу життю та здоров'ю військовослужбовця, високу динамічність і стрес, а також жорсткі обмеження в часі, просторі, ресурсах і моральних аспектах. Кожен військовослужбовець проходить свій індивідуальний шлях кар'єри, з певними етапами, що притаманні всьому військовому корпусу. Проте успішне виконання будь-якої професійної діяльності залежить не лише від її організації, а й від особистих якостей фахівців, їх фізичного, морального та психічного стану [5].

Виокремлюють наступні фактори, що впливають на рівень психічного здоров'я військовослужбовця:

- психічні процеси (критичність, точність відображення дійсності, сприйняття, планування майбутньої діяльності);
- психічні стани, які опосередковують перебіг психічних процесів (спокій, зосередженість або стан фрустрації, апатії, стресу тощо);
- психічні властивості, що опосередковують поведінку (впевненість у собі, адекватна самооцінка і рівень домагань, комунікабельність, доброзичливість та інші);
- рівень саморегуляції (самоконтроль, саморегуляція тощо), що дозволяє досягати поставленої мети;
- відсутність шкідливих звичок [1].

Проблеми психічного здоров'я військовослужбовців визначаються різноманітними факторами, серед яких регулярні стресові ситуації, значне нервово-психічне навантаження, ненормований режим служби та відпочинку, інформаційні перенавантаження, обмежене коло спілкування, постійна загроза життю, а також умови роботи в екстремальних температурах. Професійна діяльність військових передбачає значні фізичні та психічні навантаження, що негативно впливають на фізіологічний стан, спричиняють функціональні порушення, зниження рівня уваги, пам'яті та розумової працездатності, а також виникнення негативних психічних симптомів (апатія, тривожність, депресія, дратівливість тощо). Це може стати причиною підвищення нервово-психічної напруги, внутрішньоособистісних конфліктів і зниження життєвого тону, що може призвести до головного болю, м'язового напруження, хронічного психоемоційного стресу та розвитку органічних і психосоматичних захворювань [2, с. 383].

У межах ініціативи першої леді О. Зеленської зі створення Всеукраїнської програми ментального здоров'я було проведено аудит потреб та ресурсів системи надання послуг у сфері психічного здоров'я. Як показав аудит, стан психічного здоров'я військовослужбовців значно гірший, ніж серед решти населення:

- тривожні розлади трапляються серед військових удвічі частіше в порівнянні з рештою населення;
- великий депресивний розлад значно поширеніший серед військових, ніж серед решти населення (4,8% порівняно з 3,63% відповідно);
- військові частіше зловживають речовинами, зокрема зловживання алкоголем серед військових трапляється у 2,3 рази частіше, ніж серед населення;
- військові-чоловіки більш схильні до зловживання речовинами (зокрема алкоголем), ніж військові-жінки;
- військові-жінки більш схильні до тривожних розладів, ПТСР та розладів настрою, ніж військові-чоловіки;

– військові, які брали участь в активних бойових діях, мають майже в 7 разів частіше ПТСР, ніж інші військові та набагато частіше зловживають речовинами (зокрема алкоголем) [6].

Відтак, наразі гостро постає проблема психологічного супроводу військовослужбовців. Дослідники виокремлюють три групи військовослужбовців, які потребують психологічного супроводу в умовах проведення бойових дій:

– ті, які не мають суттєвих відхилень психічного стану, які зберегли здатність повноцінної соціальної адаптації, мають сприятливі стосунки у сім'ї та безперешкодно виконують свої службові обов'язки;

– ті, які мають функціональні відхилення, зокрема, знижений рівень працездатності, зіштовхуються з труднощами у повсякденному житті, але при цьому зберігають достатній контроль над своєю поведінкою, завдяки значній напрузі власних сил і ресурсів, тому потребують відновлювальних заходів;

– ті, які мають виражені прояви посттравматичної стресової симптоматики, порушення соціальної та професійної адаптації, значні проблеми в особистому житті [3].

Висновки. Виконання професійних обов'язків в умовах бойових дій має потужний негативний вплив на психічне здоров'я військовослужбовців, що може спричинити порушення психічних функцій та розвиток розладів різного ступеня тяжкості. Забезпечення належного психічного стану військових під час навчально-бойової та бойової діяльності є важливою умовою для гармонійного розвитку особистості та формування навичок ефективного протистояння в екстремальних умовах служби. Отже, дослідження психологічного здоров'я військовослужбовців є важливим напрямом наукових розвідок, що дозволяє створювати нові методи профілактики, діагностики та лікування психічних порушень.

Список використаних джерел

1. Алещенко В. І., Сафін О. Д., Потапчук Є. М. Організація забезпечення збереження психічного здоров'я військовослужбовців : Навчальний посібник. Київ : ВІКНУ, 2007. 134 с.
2. Волков Д. С., Черних О. А. Збереження психічного здоров'я військовослужбовців як соціально-психологічна проблема. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2021. № 9. С. 382-386. DOI: <https://surl.gd/mfwzxx>
3. Жигайло Н., Матеюк О. Психологічний супровід військовослужбовців у зоні ведення бойових дій. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2022. № 13. С. 64-70. DOI: <https://doi.org/10.30970/PS.2022.13.8>
4. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я особистості під час війни: як його зберегти та підтримати : Метод. рекомендації. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2022. 52 с. URL: <https://surl.li/hhnoig>
5. Кузьменко Ю. В., Сухотцька М. В. Особливості психічного здоров'я військовослужбовців. *Психологічні засади розвитку, психодіагностики та корекції особистості в системі безперервної освіти*: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Вінниця, 29-30 жовтня 2021р. Вінниця : КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти». С. 120-124.
6. Медведенко Л. *АРМІЯ INFORM*. URL: <https://surl.li/wtdhse> (дата звернення: 17.02.2025).
7. World Health Organization. «Mental health: strengthening our response». URL: <https://surl.li/ghpuny> (дата звернення: 17.02.2025).

ЗМІСТ

Августюк Марія, Демидюк Володимир Способи зменшення негативного впливу румінації в учасників бойових дій	3
Березюк Тетяна Соціально-психологічний супровід ветеранів війни та членів їх сімей	5
Вронська Вікторія Нові виклики в умовах війни: стратегії відновлення фізичного та ментального здоров'я вихованців	8
Галатюк Михайло. Спортивна діяльність як інструмент фізичної реабілітації та соціальної інтеграції ветеранів	10
Галушко Любов, Амурова Яна Особистісна психокорекція військовослужбовця як передумова самозбереження ментального здоров'я	14
Галушко Олена Психологічна підтримка ментального здоров'я сімей учасників бойових дій	16
Герасимчук Оксана Особливості поглядів на психологічні теорії агресії	19
Гільман Анна Особливості психічного здоров'я осіб, постраждалих внаслідок війни	24
Главінська Олена, Главінська Еліна Стратегії психологічного відновлення військовослужбовців та ветеранів бойових дій	26
Гуцалюк Ігор Адаптивний спорт як інструмент відновлення ветеранів	29
Джеджера Ольга Досвід країн НАТО в роботі з ветеранами з ПТСР	31
Демчук Олена, Артемова Ольга Військові з інвалідністю: шляхи подолання комунікативних труднощів	34
Денищук Інна Психологічна підтримка дітей під час війни в умовах закладу освіти	36
Дружиніна Інна Особливості соціально-психологічної підтримки членів сімей військовослужбовців	39
Марциновський Віталій, Загоруйко Геннадій. Витоки та причини розвитку синдрому вигорання у бійців у зоні бойових зіткнень	41
Ivashkevych Eduard, Kharchenko Yevhen Individual style of the activity of militaries	43
Каплун Олег, Фількіна Тетяна Посилення резильєнтності поранених учасників бойових дій та ветеранів через медіаторів	46
Карповець Максим. Перформативні методики у реабілітаційній та корекційній практиці в умовах війни	48
Кравченко Оксана Роль закладів вищої освіти у розвитку ветеранського руху	50
Кулаков Руслан. Збереження психічного здоров'я військовослужбовців як соціально-психологічна проблема	52
Кулакова Лариса Особливості використання арттерапії у роботі з військовими і ветеранами	55
Лазоренко Борис Комплексне забезпечення психологічного особистості та спільноти в умовах війни	57
Луцик Галина. Особливості психологічної реабілітації після війни: гендерні аспекти	59
Лютко Оксана. Алгоритм взаємодії з людьми з психічними розладами	61
Матласевич Оксана, Котовська Юлія Роль екзистенційних аспектів у посттравматичному зростанні студентської молоді	63
Mykhalchuk Nataliia, Ivashkevych Ernest Teenagers' experience of the war situation in Ukraine	66

Мовчко Олег. ПТСР і нічні кошмари, як війна залишає відбиток у свідомості та несвідомому	68
Молочко Ярослав Нарцисичний симптомокомплекс як механізм подолання бойового стресу та психологічної травми	71
Нелюб Євген Активний туризм як засіб поліпшення психоемоційного стану ветеранів війни в Україні	74
Немеш Олена. Психологічна допомога ветеранам та їх родинам	76
Нечипорук Любов, Килушик Тетяна Особливості надання соціальних послуг внутрішньо переміщеним особам в умовах воєнного стану	78
Ніколайчук Галина, Ногачевська Інна Відновлення ментального здоров'я ветеранів у процесі вивчення іноземних мов	81
Оксенюк Оксана Стратегії втручання у соціальній роботі з внутрішньо переміщеними особами (ВПО)	84
Остапчук Микола, Філоненко Руслана Забезпечення активної реабілітації ветеранів наданням підтримки у сфері освіти	87
Павелків Віталій Емоційна регуляція у ветеранів: виклики та шляхи подолання	89
Павелків Катерина Роль сім'ї та громади у процесі реінтеграції ветеранів у цивільне суспільство	91
Письменний Сергій Вплив психологічних травм партнерів на подружні стосунки викликаних війною	93
Пономаренко Вадим Гігієна сну як ключовий фактор відновлення здоров'я ветеранів	95
Петрук Людмила Особливості соціальної інтеграції та адаптації внутрішньо переміщених осіб в територіальних громадах	98
Пуха Наталія, Широких Анастасія Проблема стресу у підлітків під час війни	100
Савуляк Вікторія Християнське консультування як напрям психологічної допомоги	103
Ольга Созонюк Вплив воєнних дій в Україні на психічне здоров'я здобувачів вищої освіти	105
Стасюк Марія Захищеність психологічна як передумова конструктивного подолання особистістю стресової ситуації в умовах війни	107
Стеца Наталія Соціальна інтеграція дітей військовослужбовців: труднощі та перспективи	111
Супрун Віктор Психологічне благополуччя вагітних жінок в умовах війни: стратегії адаптації	113
Сяська Інна Стратегія соціальної реабілітації ветеранів та членів їх сімей в умовах війни в Україні	116
Тетеря Костянтин, Кротенко В. Теоретичні аспекти травматичного досвіду. Посттравматичний стресовий розлад і феномен посттравматичного зростання	119
Трохимчук Ірина Відновлення ментального здоров'я ветеранів засобами природи	122
Черноус Тетяна, Гордійчук Ірина, Баранович Софія Роль см'ї у подоланні наслідків материнської депривації та шкільної адаптації дітей в умовах війни	124
Чернієнко О. Відновлення фізичного здоров'я учасників бойових дій з вадами слуху	126
Юрчук Олена Особистісна резильєнтність як умова ефективності взаємодії психолога з учасниками бойових дій та ветеранами	128

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ВЕТЕРАНІВ.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції,
проведеної в межах *Форуму з підтримки ветеранів, ветеранок та членів їх
сімей «Рівненська єдність»***

27-28 лютого 2025 року

Упорядники:
***проф. Р. Павелків, проф. Н. Корчакова,
проф. В. Безлюдна***

